

Rodičovská dovolená pro muže povinně: ano, či ne

01.06.2013

Autor: PETR ZÍDEK

Pozvání k diskusi přijali:

HANA MAŘÍKOVÁ, socioložka

MICHAELA MARKSOVÁ TOMINOVÁ, expertka na rodinu

JAN ČAPEK, psycholog, terapeut

PETER PÖTHE psychiatr, psychoterapeut

TOMÁŠ SOBOTKA, demograf

IVO MOŽNÝ, sociolog

Návrh aktivistek spojených se sociální demokracií na "povinnou rodičovskou" vzbudil bouři nevole. Systém, který již funguje v řadě evropských zemí, byl paušálně odmítán jako sociální inženýrství. Z diskuse odborníků různých oborů plyne, že nejde o žádnou revoluci, ale jen malé postrčení, které by zvýhodňovalo matky, jež chtějí péči o děti skloubit s kariérou.

Na rodičovskou dovolenou u nás chodí nepatrná menšina mužů. Může to změnit návrh, aby stát zvýhodňoval rodiny, v nichž se muži o malé děti budou starat? Je takové opatření dobré pro děti? A nepřináší jen další problémy rodinám z nižších vrstev?

- LN Co vás vede k návrhu "uzákonit povinné dělení rodičovské dovolené mezi otce a matku"?

Michaela Marksová-Tominová: Především: jedná se o návrh k diskusi o konkrétních opatřeních v rodinné politice. "Povinnost" spočívá v jakémsi bonusu pro tak zvaného druhého rodiče, ve většině případů tedy otce. Je to část rodičovské dovolené, která je určena jen pro něj, a pokud ji nevyužije, propadá. Inspirací byly státy, kde to již takto funguje: kromě severovýchodních zemí např. Německo, kde je rodičovská 12+2 - tedy pro druhého rodiče jsou určeny dva měsíce. Účel tohoto opatření je dvojitý: a) zlepšuje pozici žen na trhu práce, b) vytváří mnohem pevnější pouto mezi otcem a dítětem. Stačí si přečíst zkušenosti otců, kteří na rodičovské dovolené byli.

- LN Považujete tento návrh za užitečný?

Peter Pöthe: Z tohoto návrhu mám dojem, že v něm navrhovatelům nejde o dítě, ale o rodiče, tedy o matku. Automaticky předpokládat, že zájem rodiče musí být i zájmem dítěte, je nebezpečná blbost. V zájmu dítěte je samozřejmě spokojená, nikoli frustrovaná matka, ale inteligentní lidé se na způsobu péče o své dítě domluví, ještě než se narodí. Nepotřebují k tomu stát. Pochybují, že zvenku dosazený otec bude spokojen a se svou rolí pozitivně identifikován, což se negativně projeví i na jeho vztahu k dítěti. Podmínkou dobré péče není žádná technika ani model, ale dobrý vztah. Rodiče jsou do určitého věku dítěte navzájem zaměnitelní (sám mám s rodičovskou dovolenou osobní zkušenost). Záleží však hodně na tom, jak to rodič sám vnímá a cítí. Schopnost zapojit se do péče o malé dítě anebo v ní vystřídat partnerku/partnera totiž vychází nejen z jeho vůle, ale i z jeho osobní, kulturní, ale také z biologické reality. Od určitého stupně vývoje je však zaměnitelnost otce a matky pro dítě nevýhodná. Týká se to důležitého období cca od 2-3 let věku, kdy má z dyády rodiče (otce nebo matky) a dítěte vzniknout triadický vztah, ve kterém se vytváří pohlavní a sociální identita dítěte. Rozdělení rolí rodičů je podmínkou psychické a sociální diferenciaci osobnosti dítěte, jeho růstu a emočního zrání. K tomu, co říká paní Marksová-Tominová: Samozřejmě že se zlepšil vztah dětí a otců na rodičovské dovolené, ale byli to otcové, kteří byli motivováni a sami se dobrovolně pro rodičovskou dovolenou rozhodli. To je velký rozdíl!

Hana Maříková: V minulosti se tvrdilo, že matka je důležitá pro "zdárný vývoj" dítěte v prvních třech letech jeho života, nyní je to už "jen" rok a jsou země, kde i tato doba je považována za příliš dlouhou. Jisté je to, že pohled na vymezení a délku nutné mateřské péče se různí v prostoru a čase a nejspíš nikdo nedokáže s určitostí říci a exaktně zdůvodnit, jak dlouhá má tato doba být. Různí se i pohledy na možnost zapojení otců do péče o malé dítě. Přiznáme-li však otcům možnost či právo podílet se na této péči, pak je nutné zavádět vhodné nástroje usnadňující realizaci této možnosti. Mezi ně patří vymezení tzv. rodičovských kvót, tedy nepřenositelné doby vyhrazené pro péči právě danému rodiči, které může, ale také nutně nemusí využít. Pokud není tato situace vhodně ošetřena, stěží se dá hovořit o svobodné volbě rodičů. Ve skutečnosti se jedná spíše o reprodukci generačně zaběhaných mechanismů péče, které se v zásadě dlouhodobě nemění. Zhruba jedno procento otců, které u nás pečuje o děti, vskutku nevytváří žádný "průlom". Tento údaj tak signalizuje buď nezáměr otců o intenzivní blízký vztah s malými dětmi, nebo dokládá, že v naší společnosti existují určité kulturní institucionální bariéry, které lze individuálně překonat jen výjimečně. Podle výsledků výzkumů však otcové v naší společnosti projevují přání být doma s dětmi o něco častěji, než ve skutečnosti jsou. Tak proč jim to neumožnit?

Jan Čapek: Souhlasím s tím, že je pro dítě z hlediska vzorů a identity důležitá i role otce, protože připravuje dítě na život ve společnosti. Děti, jež jsou v kontaktu s otcem častěji, než je dosavadní praxe, jsou lépe připraveny na zvýšené nároky mimo rodinu. Pro raný vývoj dítěte je ale primární osobou matka. Pokud matka jako nejbližší osoba, která dává dítěti pocit důvěry a bezpečí, nefunguje, je nahrazena jinou blízkou osobou, k níž se dítě upne, ale znamená to již pro dítě traumatický zážitek. Proto jsem i proti tomu, aby se rodiče střídali v péči o dítě během prvního roku života dítěte. S tím souvisí i institucionální péče o děti do tří let, protože dítě má strach z cizích lidí a nechápe, proč jej blízká osoba odkládá někam pryč. Kromě Bowlbyho koncepce attachmentu toto potvrzují i Matějčkovy výzkumy citové deprivace u dětí.

Ivo Možný: Ten návrh je výrazem upřímné snahy změnit svět, aby byl takový, jaký bychom si ho přály/í mít. Leč mám-li se někam dostat, musím napřed vědět, odkud vyrazím. A v tom spočívá hlavní slabina onoho nápadu. České rodiny, zejména rodiny nižší střední a dělnické třídy, se v posledních dvou desetiletích dost rapidně transformují v domácnosti bez otce. V celé populaci sňatečnost zrychlující se tempem upadá - a jen sňatek přiřazuje děti k otcům jednoznačně. Už více než v polovině z těchto domácností se dítě rodí neprovdané matce a s polovinou z těchto matek otec dítěte nebydlí ani ve společné domácnosti. Některé ani nechtějí. Zvyšuje se podíl matek, které biologického otce při narození raději neuvádějí, protože nevědí, k čemu by mu byl dobrý: nač je chlap, který si neudrží práci, v hospodě je víc než doma a spíš očekává, že se mu bude sloužit, než aby s dítětem pomohl. Kdyby tyto matky byly ještě penalizovány za to, že nepřevezme část dovolené...není to dobrý nápad. Je sociálně necitlivý, šitý na míru párů z nové střední třídy - leč právě tyto páry mají dětí nejmiň. Bude to sociální přenos od chudých k bohatým. Měsíc navíc bude čerpat, stejně jako dnes čerpá otcovskou, jen část intelektuálských párů, kdežto dělnické páry, které žijí z příjmu muže, s nímž matky nejsou provdány, do toho experimentu nepůjdou, jen ho zaplatí ze svých daní. Nemluvě o takové čtvrtině matek z těchto kruhů, které ani s otcem svého dítěte nežijí. Je to sociálně velmi nespravedlivé opatření.

Tomáš Sobotka: Domnívám se, že ten návrh není špatný, pokud zůstane v poměrně symbolické rovině, jak je to běžné v některých evropských zemích včetně sousedního Rakouska a Německa. Spíše než nějaká velká změna je to menší "popostrčení" rodičů určitým směrem. Dlouhodobě tento model umožní pozvolný nárůst počtu mužů, kteří si pár měsíců domácí péče o děti "vyzkouší" a nejspíše to obohatí je i jejich děti. Soudě podle zkušenosti jiných zemí se časem tato praxe stane častější, více mužů zůstane doma poněkud déle a snad i muži šéfové začnou nahlížet s větším pochopením na matky (a otce), které se snaží skloubit pracovní a rodinný život. Svobodné matky by mohly nadále čerpat delší rodičovskou dovolenou, to lze vymezit.

- LN Asi bychom si měli ujasnit, co jsou kritéria, podle kterých bychom tuto věc měli posuzovat. Blaho dítěte? Rovnoprávnost matek na trhu práce? Změna tradičního modelu rodiny a vymezení mužských a ženských rolí?

Tomáš Sobotka: Blaho dítěte by nemělo utrpět, to je základní podmínkou. Všechna další kritéria jsou pak předmětem legitimní diskuse. Jakékoliv změny modelu fungování rodiny shora samozřejmě zavání sociálním inženýrstvím a měly by být pokud možno pomalé a nenásilné. Spíše by hlavním kritériem mělo být rozšiřování možnosti při rozhodování obou rodičů, jak skloubit práci s rodinou a jak si navzájem vymezit role.

Ivo Možný: Odkud víte, pane redaktore, že pro matky je nejdůležitější rovnoprávnost na trhu práce? Už asi před dvaceti lety poznamenala americká socioložka Philis Moenová, že "nejde přece o to, že by ženy byly předurčeny k nějaké jiné roli, ale o to, že rodičovství je principiálně nemožné, když se oba, muž i žena, rozhodnou pro tradiční mužskou roli". Pro většinu žen bylo a podle mého dlouhého pozorování pořád je mateřství osou života. Od trhu práce neočekávají rovnoprávnost, nýbrž naopak vytvoření podmínek, které by jim jejich mateřství zbytečně neztěžovaly: částečné úvazky, menší tlak na výkon... Čelí ovšem propagandě, která jim říká, jak si všiml už před půl stoletím Adorno, že to nejlepší, co lze od života očekávat, je úspěch. Spousta lidí tomu věří. A má se za samozřejmé, že mírou úspěchu jsou peníze, zejména přeměněné v konzum. Leč já mám podezření, že ty nejlepší věci na světě nejsou za peníze.

Tomáš Sobotka: Rodinná a sociální politika by měly zohledňovat různorodost a poskytnout dostatečný prostor jak ženám (či mužům), které chtějí zůstat déle doma s dětmi, tak těm, které chtějí brzy zpět do zaměstnání. Země, které se snaží pouze zohlednit "tradiční" reprodukční model - nukleární manželskou rodinu sestávající z pracujícího otce a matky v domácnosti - bojují s větrnými mlýny a dnes patří k těm s nejnižší porodností v Evropě. Naopak země, které se poměrně flexibilně přizpůsobily novým modelům rodiny a novým rolím žen, mají nejvyšší porodnost a slovy Iva Možného "nejudržitelnější reprodukční strategie". Ty dnes najdeme v genderově rovnoprávné Skandinávii či ve Francii (kde se polovina dětí rodí mimo manželství), nikoliv v tradičnější jižní Evropě či Polsku. Většina mužů během posledního půl století přestala manuálně pracovat a dnes se spíše hrbí u počítače - revoluční změna! Možná že během půl století nastane další revoluční změna a mnoho z nich bude stejně úspěšně doma pečovat o děti jako dnes jejich ženské protějšky.

- LN Je současný český model rodičovské vyhovující, nebo by se měl reformovat?

Peter Pöthe: Na současném modelu oceňuji, že je u nás dětem dopřáno být s rodičem doma mnohem delší dobu než ve většině států Evropy. Doufám, že to tak zůstane a nepřevládne francouzský nebo švýcarský model. Jan Čapek: Současný model bych také zachoval. Jako důležité vidím, že se rodiče mohou rozhodnout, zda upřednostní dva, tři, nebo čtyři roky rodičovské dovolené, podle toho, jak cítí, že je to pro ně a pro jejich dítě nejlepší.

Tomáš Sobotka: Méně majetné a méně vzdělané trápí poměrně mizerná finanční situace - to je daň za velmi dlouhou rodičovskou dovolenou v Česku, která pak samozřejmě nemůže být příliš štědře kompenzována. Vzdělanější rodiče, především ženy, mají pořád mizerné možnosti skloubení rodiny a kariéry. Částečné úvazky nejsou k dispozici nebo se nevypláť. Kvalitní a dotovaná péče o děti do tří let téměř vymizela - v tom jsme v Evropě úplně na chvostu. Jde o to, umožnit rodinám výběr různých možností řešení - rozhodně nejsem příznivcem direktivních přístupů "nařizujících" všem matkám (či otcům) časný návrat do zaměstnání.

Peter Pöthe: Základem psychické odolnosti a podmínkou formování zralé osobnosti je emočně bezpečná vazba mezi dítětem a matkou (otcem) v raném věku, čili cca do dvou let, kdy mozek prochází rapidním vývojem a jeho objem se zvětší až dvojnásobně. Časté střídání dominantních pečovatелů anebo předávání do kolektivní péče v tomto období je rizikový faktor, který nelze ignorovat. I v zemích, kde jsou děti umísťovány do kolektivních zařízení už v prvním půl roce života, se ukazuje, že žádný profesionální pečovatel s univerzitním vzděláním výlučný vztah mezi matkou a dítětem nenahradí.

Michaela Marksová-Tominová: V mnoha ukazatelích jsme na chvostu EU. Matky s dětmi do 12 let mají nejnižší míru zaměstnanosti, částečné úvazky prakticky neexistují, míst pro děti ve školkách je málo, o jeslích ani nemluvě. A také, což považuji mj. za důsledek předchozího, v míře plodnosti je ČR v té horší polovině EU. Dělení rodičovské je jen jedním z navrhovaných opatření. Stěžejní je dle mého názoru především dostatek finančně i místně dostupných zařízení péče o děti v předškolním věku, a tedy tato zařízení musí být především veřejná (letos se neumístilo do veřejných školek 50 000

děti!). Další naprosto zásadní věcí je podpora zaměstnavatelů, aby umožňovali rodičům malých dětí flexibilní formy zaměstnání. O psychologii dítěte se tady velmi hovoří od začátku 90. let. Ten diskurz je ale poněkud jiný než v ostatních zemích. A výsledkem je podle mého názoru to, že české ženy se bojí mít děti, protože podmínky pro ně jsou velmi špatné. A dlouhá rodičovská má pro matky bohužel efekt spíše negativní.

Jan Čapek: S tím nesouhlasím. Vždyť žena si díky tomu, že pobírá rodičovský příspěvek, může zvolit tak dlouhou rodičovskou, jak bude chtít. Jediným limitem je to, že zaměstnavatel je povinen držet jí místo maximálně tři roky. Ale zapomíná se na to, že oba rodiče se mohou libovolně, jak budou chtít, během rodičovské dovolené vystřídat. Vnímám tento model oproti jiným zemím jako velmi dobrý, umožňuje rodičům široké možnosti, jak si to nastavit, a nejsou přitom ze strany státu nijak omezováni. Limitující, s tím souhlasím, je příležitost skloubit rodičovství a kariéru po ukončení rodičovské dovolené. Tady bych také uvítal daňovou podporu zaměstnavatelům, aby bylo výhodnější zaměstnávat na zkrácené úvazky.

- LN Ze svého okolí a z diskusí s různými matkami, mou vlastní manželkou počínaje, mám naopak pocit, že podmínky pro založení rodiny u nás jsou ve srovnání s ostatními státy úplně úžasné (např. v USA vám místo musí držet snad jen dva měsíce po porodu, peníze nedostanete žádné), s výjimkou těch známých problémů se školkami. Můžeme tyto velmi odlišné pocity trochu racionalizovat nějakými srovnáními se světem?

Tomáš Sobotka: Srovnání se Spojenými státy nastavuje laťku extrémně nízko, protože to je jediná vyspělá země, kde neexistuje žádná podpora matek a rodičů po narození dítěte. USA nemají placenou mateřskou dovolenou - jako jedna z malá zemí na světě, vedle Lesotha, Papuy a pár dalších. V USA také jako v jediné vyspělé zemi nemají rodiče nárok ani na den rodičovské dovolené. V ostatních vyspělých zemích se podpora rodičů dá shrnout do tří kategorií: 1) délky a flexibility rodičovské dovolené, 2) peněžité podpory po dobu rodičovské dovolené a 3) snadnosti kombinace péče o děti a zaměstnání pro rodiče dětí ve věku do tří let. Česko si vede dobře pouze v první kategorii, protože umožňuje velmi dlouhou a poměrně flexibilní rodičovskou dovolenou. Jenže na rozdíl od zemí, kde po dobu rodičovské dovolené pobírá rodič 80-100 % předchozí mzdy, je peněžité podpora rodičů poměrně nízká, což znamená ohrožení chudobou u rodin, kde muž nemá dostatečně velký příjem, a též u svobodných matek. A v té poslední kategorii, možnosti skloubit zaměstnání a péči o děti, je ČR na konci evropských žebříčků, a dokonce poslední mezi zeměmi OECD. Pouhá dvě procenta dětí v ČR mladších než tři roky jsou v jeslích či školkách - ve srovnání s průměrem 31 % v zemích OECD a se 73 % v Dánsku.

Hana Maříková: Náš systém péče se opravdu nevyznačuje příliš velkou možností volby. Ta je rozhodně nižší než v jiných evropských zemích, které s porodností ani zaměstnaností matek malých dětí nemají takové problémy jako my. Právě náš systém péče o děti příliš nerespektuje rozdílné životní podmínky a možnosti různých rodinných formací a možnost volby výrazně unifikuje do jediné, když v 99 % případů jsou doma s dětmi pouze matky, nejčastěji pak po dobu tří i více let, které, když mají to štěstí a mají se kam vrátit do své práce a seženou-li pro své dítě místo v předškolním zařízení, začnou pracovat, jak jinak než opět na plný úvazek.

Michaela Marksová-Tominová: Některé argumenty kolegů psychologů mě fascinují: nečekala bych, že proti otci na rodičovské budou používat stejné, jako používají proti jeslím. A stejně jako v případě jeslí používají argumenty zastaralé a irelevantní. Například panem Čapkem zmiňovaná koncepce attachmentu byla sepsána Johnem Bowlbym v první polovině 20. století. Vycházela ze studií dětí dlouhodobě odloučených od rodičů kvůli válečným konfliktům či dětí v sirotčincích. Vidíte tady nějakou podobnost se situací, kdy se o dítě v raném věku stará jeho otec? Já tedy ne! Dalším "zneužívaným" jménem je prof. Matějček. Zkoumal děti týrané, zneužívané a nechtěné, děti v kojeneckých ústavech a dětských domovech. Nechápu tedy, jak lze Matějčkovy výzkumy vztahovat na střídání otce a matky na rodičovské - a nelze je vztahovat ani na denní jesle. Největší rozvoj jeslové péče a aktivního otcovství je nepochybně ve Skandinávii. Podle zde zmíněných psychologických teorií by tedy dnešní Skandinávci museli být nešťastnými, deprivovanými lidmi - přitom ale dlouhodobě právě tyto země vykazují nejvyšší podíly těch, kteří jsou šťastni a se svým životem spokojeni.

Peter Pöthe: Teorie attachmentu je v současnosti nejuniverzálnější a nejméně výzkumně využívaná teorie v psychologii dětí.

Hana Maříková: V mnoha evropských zemích otcové nejenže bývají doma s dětmi častěji než u nás, ale děti začínají navštěvovat předškolní zařízení dříve než ty naše. Nevím o tom, že by děti v těchto zemích trpěly nějakou újmou v porovnání s těmi našimi a že by se ranější předškolní péče na nich projevovala nějak negativně. Spíš vím, že děti narozené po roce 1990, kdy s nimi matky zůstávaly doma tři a více let, vykazují v úhrnu, pokud jde o školní prospěch, nižší úroveň vědomostí než generace dětí narozených dříve (podle šetření PISA). Z publikace P. Říčana a P. Janošové pak vyplývá, že se zvyšuje agresivita mezi našimi dětmi, chybí jim často smysl pro solidaritu... Takže se ptám, jaké jsou negativní důsledky působení jeslí na děti (v jakém věku a za jakých podmínek, kdo to kdy zjistil apod.), jaký je pozitivní vliv dlouhé výlučně mateřské péče na dítě - jak se projevuje, opět kdo to kdy zjistil a na jakém vzorku dětí?

Jan Čapek: Trvám na tom, že změna blízké osoby během raného vývoje dítěte je pro dítě škodlivá. Neříká to pouze Bowlby, ale i Spitz, Ainsworthová a Erikson. Spitz uvádí, že během 6. až 8. měsíce věku dítě začíná rozlišovat známou a cizí tvář a začíná dávat najevo úzkost při odloučení od známé osoby. Jestliže si dítě vytvořilo úzký vztah k blízké osobě a ten je přerušován, dochází k depresi založené na ztrátě pouta. Z výzkumů Ainsworthové vyplývá, že vztah dítěte k matce je zdrojem pocitu bezpečí a jistoty. Také Erikson hovoří o důležitosti navázání důvěry dítěte k tomu, kdo o ně pečuje v počátečním období života. Profesor Matějček dospěl k tomu, že je pro vývoj dítěte příznivější, je-li o ně do tří let pečováno blízkou osobou v rodině, a teprve poté je pro ně prospěšná institucionální péče. A porovnávat prospěšnost péče v rodině s institucionální péčí na základě proměnné "úroveň vědomostí", pokud se jedná o budoucí fungování jedince v dospělosti, zejména v partnerské a rodičovské roli, považuji za zavádějící.

Tomáš Sobotka: Velmi užitečná přehledová studie byla publikována v roce 2007 (Robert H. Bradley, Deborah Lowe Vandellová: Child Care and the Well-being of Children). Je založena převážně na studiích ve Spojených státech, kde je mnoho dětí v předškolní péči od časného věku, typicky od čtyř měsíců. V těch výsledcích si každý, kdo chce podpořit svůj názor, může něco najít, protože velmi záleží na mnoha faktorech - kvalitě péče, věku dítěte, počtu dětí, počtu hodin, které dítě tráví v jeslích, rodinném zázemí, domácí péči poskytované rodiči, osobnosti dítěte a podobně. Pár shrnutí: Děti, které tráví v jeslích dlouhou dobu v časném věku (do jednoho roku), jsou vystaveny větší míře stresu a častěji vykazují problémové chování, to je ale silně ovlivněno kvalitou rodičovské péče. Děti navštěvující zařízení se šesti a více dětmi jsou častěji nemocné. Kvalita zařízení hraje rozhodující roli. Podle některých studií vykazují děti v jeslích a školkách lepší schopnost komunikace s ostatními a lepší sociální dovednosti. Část studií naznačuje i větší slovní zásobu a později lepší výsledky ve škole. To se týká zvláště dětí ze znevýhodněných rodin. Důležité je, že rodinné prostředí mělo na psychický a sociální vývoj dětí dvakrát až třikrát větší vliv než jesle.

Ivo Možný: A nenapadlo vás, že bychom mohli zkusit neřídít rodičovské páry podle těch anebo oněch expertů a prostě respektovali skutečnost, že jsou to jejich děti? Nezaslouží si jako rodiče aspoň ten respekt, aby se jim přiznalo právo rozhodnout, co bude pro jejich děti lepší? Na tuto otázku jestli nedostanu odpověď, tak jsem se ocitl v nějaké špatné debatě.

Jan Čapek: Plně s vámi souhlasím. Od počátku se snažím říci, nechme to na rodičích samotných, jak se dohodnou, podle toho, co si sami myslí, že je pro ně a pro jejich děti nejlepší. Dosavadní systém rodičovské dovolené v celé šíři dává velkou možnost výběru jak co do délky péče, tak i vystřídání se během ní.

Ivo Možný: Ve výzkumném rozhovoru k tomuto tématu mi jedna mladá matka řekla: "Přece nejsou blbá, abych to devět měsíců nosila a dva měsíce jsem blila každý den, pak sedm hodin rodila a nakonec svoje dítě co nejdřív prdla někam v opateru. Včera se malá najednou rozesmála jako hrdlička. Pak se na mne podívala, usmála se a řekla: Emča se směje! To v té zasrané fabrice nezažiju do smrti." To by se snad také mohlo brát v úvahu.

Tomáš Sobotka: Ta debata mi přijde příliš emocionální. Přece nikdo nenavrhuje žádnou radikální změnu jako zkrácení rodičovské dovolené na rok a povinné nahnání matek do fabrik a dětí do jeslí. Jde o pár měsíců, které by získaly navíc páry, kde se vystřídají oba partneři na rodičovské dovolené. I v poměrně konzervativním Rakousku byla ta změna hladce přijata. Jestli je to ale na českou společnost příliš radikální, mám alternativní návrh, proti kterému mohou vznést námitky snad jen ekonomové. V mnoha zemích je běžné, že otcové mají nárok na otcovskou dovolenou po narození dítěte. Jedná se často o týden či dva, v některých zemích jen o pár dnů. Otcovská dovolená je čerpána souběžně s mateřskou a je plně placena. Umožní otci navázat pouto s čerstvě narozeným dítětem a snad i ulehčí matce v prvních dnech a týdnech. Takový návrh by neměl vadit feministkám ani konzervativcům.

Michaela Marksová-Tominová: Chci zdůraznit, že věci, o kterých zde mluvím, nejsou výmyslem mým ani "skupinky bláznivých feministek". Jedná se o opatření, která se v některých evropských zemích již řadu let realizují a v jiných se v rámci zlepšení prorodinné politiky normálně věcně diskutují. U nás je to spíše diskuse hysterická. Ráda bych uvedla příklad Německa, které se vinou konzervativní politiky od 70. let 20. století stalo zemí s velmi nízkou plodností a nejvyšším počtem bezdětných žen s vyšším vzděláním v Evropě. Kromě toho, že dnes mají rodičovskou "12+2", uzákonili také v roce 1996, že každé dítě od tří let má nárok na místo ve školce. A ministryně Ursula van der Layen, matka sedmi dětí, prosadila další věc: od letošního 1. srpna bude tento nárok platit i pro děti mezi 1 a 3 lety. Zároveň bude od stejného data platit možnost požádat o dávku na dítě (150 eur měsíčně), pokud se někdo vědomě rozhodne zůstat doma až do tří let. Němečtí rodiče budou mít skutečný výběr, který u nás chybí. Co se týče názorů kolegů, že rodiče se mají nechat hlavně sami sobě: pokud tady chceme v budoucnu vůbec nějaké rodiče mít, musíme jim dát možnost sladit rodinný a profesní život. Nevidím důvod, proč by se mladí lidé u nás měli chovat odlišně než v jiných evropských zemích. Ano, otcovská dovolená je také výborný nápad. Už tady byl, když byl ministrem práce Petr Nečas - a bohužel byl zamítnut ministrem financí, neboť otcové by prý vyčerpali příliš peněz z nemocenské.

Jan Čapek: Jsem především pro prorodinná opatření, kterálepší skloubení práce a péče o rodinu po návratu z rodičovské dovolené. Ale obávám se, že to celkovou porodnost stejně nezvýší. Je fakt, že to může mít vliv na rodiče, kteří chtějí mít děti, a své rodičovství kvůli zatím nepříznivým podmínkám odkládají. Nepřiměje je to ale k rozhodnutí mít o jedno či dvě děti více, než původně plánovali. Plány, kolik budou mít dětí, jsou spojeny s určitou tradicí předávanou z generace na generaci. Co si jako děti zažili ve vlastní rodině? Byla to láska, přijetí a bezpečí? A jaké si nesou zkušenosti a vzory svých rodičů, jak se mají chovat jako rodiče a jako partneři? Nejsou jejich zkušenosti takové, že se rodičovství či manželství obávají?